

בית אבי צחי

Parashot Nitzavim-Vayelech **The Covenant and Moses' Last Day** *Rabbi Shai Finkelstein*

דברים פרק כח פסוק סח

וְהִשְׁבַּח יְהוָה מִצְרַיִם בְּאֵנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא־תִסְיֵף עוֹד לְרֹאשֵׁיךָ וְהִתְמַכְרְתֶם שָׁם לְאִיבֵיךָ לְעַבְדֵי
וְלִשְׂפָחוֹת וְאִיוֹ קִנְהָ:

דברים פרק ל פסוקים א-ג

וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּחְתָּ אֶל־לִבְבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר הִדִּיחָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְשָׁבַת עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכָל אֲשֶׁר־אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֶתְּךָ
וּבְנֵיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיחָה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:

רש"י הירש דברים פרק ל

'שוב את' מציין שהסיבה והתכלית של השב היא, להתאחד מחדש עם הדבר שהוא מבקש; ושם הדבר
היה עד כה רחוק ממנו, היה זה בניגוד לרצונו.
...יבוא יום שהאירועים שעברו עליך, והספר המבאר אותם, כבר השפיעו את השפעתם עליך, ובהיותך
בגלות, מפוזר בין העמים, תשוב אל ה' ותורתו בכל לבבך ובכל נפשך. ושיבה זו תביא לידי כך שגם ה' יפנה
אליך שוב ויבקש אחריך בגלות, להיות קרוב אליך כבימי קדם.

בבלי, מגילה כט ע"א

תנאי, רבי שמעון בן יוחאי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שגלו — שכינה עמה. גלו למצרים — שכינה עמה, שנאמר: "הנגלה נגליתי לבית אביה בהיותם במצרים וגו'". גלו לבבל — שכינה עמה, שנאמר: "למענכם שלחתי בבלה". ואף כשהו עתידיו ליגאל — שכינה עמה, שנאמר: "ושב ה' אלהיך את שבותך". "והשיב" לא נאמר, אלא "ושב". מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגלויות.

מכילתא דרבי ישמעאל פרשה יב

רבי עקיבא אומר, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כביכול אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, עצמך פדית. וכן את מוצא בכל מקום שגלו שכינה עמהם. גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים (שמואל א ב'). גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר ושמתני כסאי בעילם (ירמיה מט). גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה (ישעיה סג). וכשעתידין לחזור, כביכול שכינה עמהם. שנאמר ושב ה' אלהיך (דברים ל) אינו אומר והשיב אלא ושב. ואומר אתי מלבנון כלה (שיר השירים ד) וכי מלבנון היא באה, והלא מלבנון הוא עולה. כביכול אני ואת (ללבנון) עולים.

האבן עזרא

והתמכרתם שם לאויביכם ואין קונה: "והתמכרתם. אינו כמו ונמכרתם רק פירושו אתם תבקשו למכור עצמכם אנשים ונשים ואין קונה והנה זאת הברית במצות השם בערבות מואב".

רש"י דברים פרק ל

ועוד יש לומר שגדול יום קבוץ גלויות ובקש, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחד בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר (ישעיהו כ"ז) "ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל".

רמב"ן הקדמה לספר שמות

והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישבו. וכשיצאו ממצרים אע"פ שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר. וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוה עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד.

בראשית פרק מו פסוק ד

אָנֹכִי אֶרֶד עִמָּךָ מִצְרַיִם וְאָנֹכִי אֶעֱלֶה גַם־עִלְיָךְ וְיִוֹסֵף יִשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ:

ספורנו

אעלך גם עלה. אחר שאעלך ואוציאך משם תוסיף מעלה על מה שהיה לך קודם רדתך שם כאמרו ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה:

נציב בהעמק דבר

ואנכי אעלך גם עלה. שתי עליות היינו עליה חושית שיעלו בשעת גאולה לא". וגם עלה עליה רוחנית שביציאת מצרים יעלו במ"ת ובעבודת הקרבנות יותר מאשר היו עוד לפני בואם למצרים:

דברים פרק לא פסוק יד

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲן קָרְבוּ יָמֶיךָ לְמוֹת קְרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאַצְוֶנּוּ וַיִּלְךָ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

מדרש דברים רבה (וילנא) פרשת וילך פרשה ט

זש"ה (קהלת ט:יא) שְׁבִתִּי וְרָאָה תַּחַת הַשָּׁמַיִם פִּי לֹא לִקְלִים הַמְרוּץ וְלֹא לְגִבּוֹרִים הַמְלַחֵמָה וְגַם לֹא לְחַכְמִים לָחֵם וְגַם לֹא לְנְבִנִים עֵשֶׂר וְגַם לֹא לַיְדָעִים חֹן כִּי עַת וּפְגַע יִקְרָה אֶת כָּלָם. ומהו כי לא לקלים המרוץ א"ר תנחומא המקרא הזה מדבר במשה כיצד אתמול היה עולה לרקיע כנשר עכשיו היה מבקש לעבור את הירדן ואינו יכול שנא' דברים ג' כי לא תעבור את הירדן הזה, ולא לגבורים המלחמה אתמול היו מלאכים מרתתין לפניו ועכשיו הוא אומר (שם ט) כי יגורתי מפני האף והחמה וגם לא לחכמים לחם אתמול (משלי כא) עיר גבורים עלה חכם ויורד עוז מבטחה מן השמים ועכשיו ניטלה ממנו ונתנה ליהושע בן נון, וגם לא לנבונים עושר אתמול היה מסיח כעשיר שוב מחרון אפך סלח נא לעון העם הזה ועכשיו הוא מסיח כרש ואתחנן עשה עמי חנם, וגם לא ליודעים חן אתמול היה יודע היאך לרצות את בוראו קומה ה' שובה ה' ועכשיו משנתחנן כל שבעת הימים לסוף אמר לו הקב"ה הן קרבו ימך.

ד"א א"ל משה רבש"ע אחר כל אותו הכבוד ואותה הגבורה שראו עיני אני מת א"ל הקב"ה משה (תהלים פט) מי גבר יחיה ולא יראה מות, מהו מי גבר יחיה, א"ר תנחומא מי גבר כאברהם שירד לכבשן האש וניצל ואח"כ (בראשית כה) ויגוע וימת אברהם, מי גבר כיצחק שפשט צוארו על המזבח ואח"כ אמר (שם /בראשית/ כז) הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי, מי גבר כיעקב שנתפגש עם המלאך ואח"כ (שם /בראשית/ מז) ויקרבו ימי ישראל למות, מי גבר כמשה שדבר עם בוראו פנים בפנים ואח"כ הן קרבו ימך למות.

דברים רבה (וילנא) פרשת וילך פרשה ט

ד"א הן קרבו ימך למה נגזר עליו מיתה בזה לשון הן רבנן אמרי למה"ד לאחד שכיבד את המלך והביא לו דורון חרב חדה, אמר המלך התיזו את ראשו בה, א"ל אותו האיש אדוני המלך במה שכיבדתיך בה אתה מתיז את ראשי, כך אמר משה רבש"ע בהן קילסתיך שכן כתיב (דברים י) הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים וגו' ובהן אתה גוזר עלי מיתה, א"ל הקב"ה שכן רע רואה את הנכנסות ואינו רואה את היוצאות א"ל אי אתה זכור בשעה ששלחתיך לגאול אותן ממצרים ואמרת לי (שמות ד) הן לא יאמינו לי הוי הן קרבו ימך.

רבנן אמרי כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום מה עשה, א"ר ינאי כתב י"ג תורות י"ב לי"ב שבטים ואחת הניח בארון שאם יבקש לזייף דבר שיהיו מוצאים אותה שבארון, אמר משה מתוך שאני עסוק בתורה שכלה חיים היום שוקע והגזירה בטלה מה עשה הקב"ה רמז לשמש והיה עומד ומתקשה כנגדו אמר איני שוקע ומשה קיים בעולם לפיכך איוב מפרשה (איוב ל) אם לא בכיתי לקשה יום שנתקשה היום כנגדו...

איוב פרק ל פסוקים כה-כו

אִם־לֹא בְכִיתִי לְקִשָּׁה־יּוֹם עֲגָמָה נִפְשִׁי לְאֲבִיוֹן: כִּי טוֹב קְוִיתִי וַיִּבֹא רָע וַאֲיַחֲלָה לְאֹר וַיִּבֹא אִפְל: